

Zwangere hazelworm met subadult.
Foto: Wim Andela

Eten of paren??

De hierboven beschreven waarneming kregen afgelopen zomer toegestuurd door Bernhard Oosting uit Wageningen. Omdat wij ook geen gelijksoortige verhalen kenden hebben we dit berichtje op de <http://groups.yahoo.com/group/ravonwm/> geplaatst met de vraag of iemand gelijksoortig gedrag gezien heeft. Paul Veenfliet reageerde dat naar zijn inzicht het waarschijnlijk om paringsgedrag zou gaan. In dit geval zou dat dan een poging tot *necrofilie* zijn: Paren met een dode. Manlijke hazelwormen bijten voor de paring de wijfjes in het lichaam wat blauwe plekken veroorzaakt. Er kwam ook een reactie binnen, van Ilco van Woersem, wat juist wijst op kannibalisme:

“In Zweden, tijdens een verbouwing van een typisch Zweeds houten huisje (een stuga) trof mijn schoonvader (in de spouw, die daar met houtwol wordt opgevuld) een aantal verdroogde wezeltjes aan en, tot zijn verbazing, een grote verdroogde hazelworm met een eveneens verdroogde - veel kleinere - andere hazelworm vrijwel geheel ingeslikt in zijn lichaam.”

Kannibalisme in gevangenschap

Er is nog maar weinig bekend over kannibalisme bij Nederlandse reptielen. We hebben uiteindelijk een notitie van M. Davies (1967) kunnen vinden in een tijdschrift. Daarin beschrijft hij dat een moeder hazelworm haar eigen jong opeet, dezelfde avond dat ze acht jongen had gebaard (Dit vond plaats in een terrarium, red.). Davies schrijft er nadrukkelijk bij dat de moeder hazelworm de vorige avond nog flink had gegeten: 3 grote regenwormen en twee slakjes. In gevangenschap komt het soms voor dat kannibalisme optreedt. Dit kan dus een uiting zijn van ‘onnatuurlijk gedrag’, ook wel ‘dierentuingedrag’ genoemd. Bij de

omschrijving van Ilco van Woersum zaten de hazelwormen in een spouw, letterlijk “in het nauw gedreven”. Misschien heeft de grote er gejongd en vervolgens de jongen opgegeten.

Kannibalisme in de natuur

Hoe staat het met de andere reptielsoorten in Nederland in de vrije natuur? Er zijn maar weinig waarnemingen beschreven over kannibalisme bij de in Nederlandse voorkomende soorten in het wild. Van sommige soorten is wel degelijk bekend dat zij soms juvenielen eten van hun eigen soort, bijvoorbeeld muurhagedissen (Asmussen, 1997) en zandhagedissen (Bischoff, 1984). De gladde slang, die wel vaak een hagedisje eet, blijkt volgens een Russische studie regelmatig ook eigen soortgenoten te eten (Drobenkov, 2000). In Amsterdam is een keer waargenomen dat een grote ringslang een iets kleiner exemplaar uitkotste toen hij in een zakje vervoerd werd en kennelijk misselijk werd. Die prooi was al aan het verteren (Wijer & Janssen, 2002).

We weten dus niet zeker of de observatie van Bernhard een poging van kannibalisme was of juist een poging tot necrofilie? Dat laatste komt niet vaak voor in de dierenwereld, maar er zijn wel enkele gevallen bekend, zoals een paar jaar geleden in Rotterdam bij de wilde eend (Moeliker, 2001).

Literatuur

- Asmussen, U.C., 1997. Ein Fall von Kannibalismus bei der Mauereidechse *Podarcis muralis* (Laurenti, 1768). Die Eidechse 8(1):20-24.
- Bischoff, W. 1984. *Lacerta agilis* Linnaeus 1758 – Zauneidechse. Pp.23-68. In: Böhme, W. (Hrsg.). Handbuch der Reptilien und Amphibien Europas. Band 2/I. Echsen II (Lacerta). AULA-Verlag, Wiesbaden, 416 pp.
- Davies, M., 1967. A case of *Anguis fragilis* devouring newly born young.
- Drobenkov, D.M., 2000. Ecology of smooth snakes (*Coronella austriaca* Laur.) in Belarus’. Russian Journal of Herpetology 7(2):135-138.
- Moeliker, C.W., 2001. The first case of homosexual necrophilia in the mallard *Anas platyrhynchos* (Aves: Anatidae). Deinsea 8:243-247.
- Wijer, P. de, & I. Janssen, 2002. *Natrix natrix* (grass snake): intraspecific predation. Herpetological Bulletin 80:31.